

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/37/2002

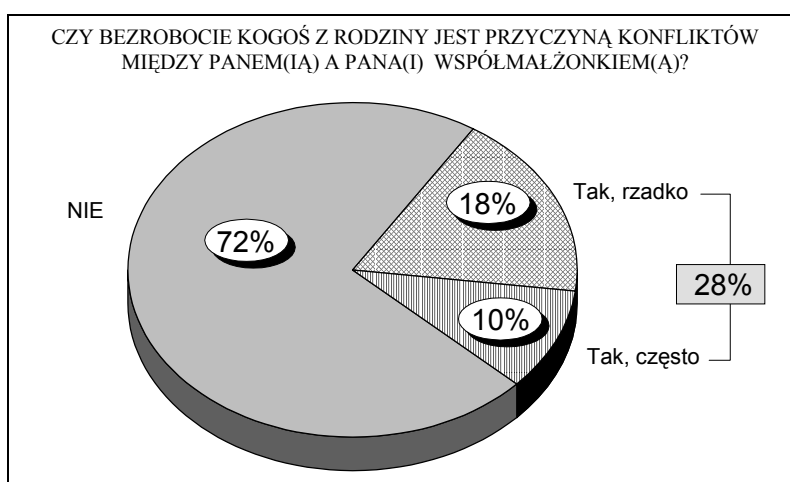
KONFLIKTY I NIEPOROZUMIENIA W RODZINIE

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LUTY 2002

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- W co piątej polskiej rodzinie (21%) przynajmniej parę razy w miesiącu dochodzi do sprzeczek, kłótni i awantur. W domu co drugiego respondenta (50%) nieporozumienia zdarzają się bardzo rzadko. Stronami rodzinnych konfliktów są najczęściej małżonkowie (42%) lub rodzice i dzieci (21%). Ponad jedna czwarta badanych (29%) deklaruje harmonijne życie rodzinne, bez żadnych konfliktów.
- Najczęstszą przyczyną nieporozumień między małżonkami jest sytuacja finansowa (49%), a następnie podział obowiązków domowych (36%), bezrobocie kogoś z rodziny (28%) i kłopoty sprawiane przez dzieci (25%). W niemal co piątej rodzinie (18%) dochodzi do konfliktów z powodu nadużywania alkoholu; tyle samo badanych (18%) podaje jako źródło nieporozumień złe warunki mieszkaniowe.

W polskiej tradycji zarówno małżeństwo, rodzinę, jak i trudności oraz problemy rodzinne z oporami poddaje się szczerzej ocenie. Między innymi z tego powodu trudno jest uzyskać autentyczny obraz rodziny, a zwłaszcza występowanie w niej różnego rodzaju incydentów zakłócających atmosferę domowego ogniska i osłabiających poczucie bezpieczeństwa jej członków.

Konflikty i nieporozumienia wśród osób mieszkających pod wspólnym dachem - ich przyczyny oraz występowanie różnych form przemocy domowej - były m. in. przedmiotem naszego lutowego sondażu¹. Niewątpliwie są to problemy trudne do uchwycenia metodą ankietową. Ze względu na szczególną drażliwość przedmiotu badań należy ostrożnie szacować rozmiary zjawiska, które w rzeczywistości może mieć szerszy zasięg. Niemniej jednak uzyskane dane pozwalają spojrzeć na funkcjonowanie gospodarstw domowych z perspektywy ich problemów, kłopotów i zagrożeń².

CZĘSTOŚĆ WYSTĘPOWANIA I STRONY NIEPOROZUMIEŃ

Większość ankietowanych (71%) przyznaje, że ich rodziny nie są wolne od występowania różnego rodzaju nieporozumień, kłótni, sprzeczek i awantur, ale na ogół zdarzają się one bardzo rzadko (50%). Warto zaznaczyć, że pytamy o nieporozumienia rodzinne w ogóle, nie precyzując, czy dotyczą one relacji w rodzinie prowadzącej wspólne gospodarstwo domowe, czy też w szerszym znaczeniu, na przykład między rodzicami a samodzielnymi ekonomicznie dorosłymi dziećmi, mieszkającymi w jednym domu (co w polskich warunkach nie należy do rzadkości). Można przypuszczać, że w tej znaczącej

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (141) przeprowadzono w dniach od 1 do 4 lutego 2002 roku na liczącej 954 osoby reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

² W opracowaniu komunikat CBOS: Przemoc domowa - fakty i opinie.

liczbie (71%) deklaracji dotyczących występowania konfliktów rodzinnych tylko część stanowi zagrożenie dla spójności rodziny. Trudno bowiem za takie uznać kłótnie między nastolatkami lub ostrą wymianę zdań między rodzicami i dziećmi, które - jak wynika z odpowiedzi na pytanie: *kto z kim się kłóci* - nierzadko zakłócają domową atmosferę. Jednocześnie istnieje przypuszczenie, że ludzie mają tendencję do puszczania w niepamięć nawet poważnych konfliktów domowych, jeśli obecnie rodzina jest pogodzona. Poczynione spostrzeżenia nie oznaczają zamiaru pomniejszania wagi uzyskanych danych, przeciwnie - opinie ankietowanych oddają ocenę atmosfery panującej w rodzinie, która z założenia powinna być oazą spokoju i twierdzą dla wszystkich jej członków. Zwracamy tylko uwagę na potrzebę zachowania koniecznego dystansu w ocenie uzyskanego rozmiaru „skłócenia” polskich rodzin.

		CBOS
W każdej rodzinie od czasu do czasu zdarzają się nieporozumienia i konflikty. A czy w Pana(i) rodzinie zdarzają się sprzeczki, kłótnie, awantury?		
Tak, niemal codziennie	2%	
Tak, raz lub dwa razy w tygodniu	5%	
Tak, parę razy w miesiącu	14%	
Tak, zdarza się, ale bardzo rzadko	50%	
Nie, nigdy to się nie zdarzyło	29%	

Ogólnie można stwierdzić, że w rodzinie co drugiego respondenta (50%) konflikty występują sporadycznie, ale jedna piąta badanych (łącznie 21%) doświadcza „wojny domowej” przynajmniej parę razy w miesiącu lub częściej, w tym - co pięćdziesiąty (2%) stwierdza, że żyje w atmosferze niekończących się codziennych awantur. Ponad jedna czwarta ankietowanych (29%) deklaruje życie rodzinne bez konfliktów.

Takie cechy jak wykształcenie czy miejsce zamieszkania nie wykazują związku z nasileniem występowania konfliktów domowych. Również płeć słabo wpływa na zróżnicowanie opinii na ten temat. Różnicują je natomiast: ocena warunków materialnych oraz wiek respondentów (por. tabele aneksowe).

Występowaniu konfliktów wyraźnie sprzyja zła sytuacja materialna: co trzeci respondent negatywnie oceniający warunki materialne własnego gospodarstwa domowego (32%) twierdzi, że w jego rodzinie przynajmniej parę razy w miesiącu dochodzi do różnego rodzaju nieporozumień. Takie sytuacje (konflikty co najmniej kilka razy w miesiącu) znacznie rzadziej dotyczą rodziny żyjące w średnich lub dobrych warunkach (odpowiednio: 17% i 18%).

O pełnej zrozumienia, bezkonfliktowej atmosferze domowej najczęściej mówią najstarsi ankietowani, powyżej 65 roku życia (54%), chociaż co dziesiąty z tej grupy wiekowej (10%) przyznaje, że w jego rodzinie przynajmniej parę razy w miesiącu dochodzi do awantury. Natomiast najmłodsi ankietowani, w wieku od 18 do 24 lat (14%), a zwłaszcza uczniowie i studenci (18%), zdecydowanie częściej od wszystkich pozostałych deklarują bardzo częste utarczki domowe (co najmniej raz lub dwa razy w tygodniu). Nie ma w tym nic zaskakującego, ponieważ co czwarty badany w tym wieku (24%) przyznaje, że popada w konflikt z rodzicami, a co dziesiąty (10%) - że nieporozumienia dotyczą całej rodziny.

ODPOWIEDZI OSÓB, KTÓRE DEKLARUJĄ WYSTĘPOWANIE W ICH RODZINACH NIEPOROZUMIEŃ
I KONFLIKTÓW (N=676)

	CBOS
Między kim a kim najczęściej zdarzają się te nieporozumienia?	
Między mną a współmałżonkiem (partnerem)	42%
Między mną a dziećmi	9%
Między mną a rodzicami	8%
Między dziećmi	5%
Między mną lub współmałżonkiem a innymi osobami wspólnie zamieszkującymi (teściami, rodzeństwem, dziadkami itp.)	5%
Między współmałżonkiem a dziećmi	4%
Między moimi rodzicami	3%
Różnie bywa, nie ma reguły	18%
Wszyscy kłócą się ze wszystkimi	4%

Głównymi stronami konfliktów są respondenci i ich współmałżonkowie (42%), rzadziej - rodzice i dzieci, niezależnie od tego, czy respondent jest rodzicem czy dzieckiem (łącznie 21%). Jak widać, klótnie małżeńskie zdystansowały wszystkie inne sytuacje konfliktowe między pozostałymi członkami rodziny.

PRZYCZYNY KONFLIKTÓW MAŁŻEŃSKICH

Osoby pozostające w związkach małżeńskich (lub partnerskich) zapytaliśmy, jakie są przyczyny nieporozumień między nimi, co wywołuje sprzeczki i awantury w domu.

Tabela 1

Różne bywają przyczyny nieporozumień w małżeństwie. Czy powodem konfliktów między Panem(ią) a Pana(i) współmałżonkiem (współmałżonką) jest (są):	Odpowiedzi osób pozostających w związkach małżeńskich (lub partnerskich)		
	Tak, często	Tak, rzadko	Nie
	w procentach		
– sytuacja finansowa	18	31	51
– podział obowiązków domowych i rodzinnych	7	29	64
– bezrobocie kogoś z rodziny	10	18	72
– kłopoty sprawiane przez dzieci	4	21	75
– brak porozumienia co do sposobów wychowywania dzieci	2	17	81
– warunki mieszkaniowe	6	12	82
– nadużywanie alkoholu przez kogoś z rodziny	5	13	82
– wtrącanie się teściów, dziadków w sprawy rodzinne	4	12	84
– współzycie seksualne, lęk przed niechcianą ciążą	2	8	90
– niewierność małżeńska	2	2	96
Inne przyczyny	2	5	93

Według deklaracji badanych, większość wymienionych w pytaniu sytuacji konfliktowych „rzadko” wywołuje nieporozumienia między małżonkami. Jednak ze względu na nieprecyzyjność miar „często” i „rzadko” nie należy lekceważyć konfliktów, które w opinii badanych występują okazjonalnie. Z obserwacji wiadomo, że dla jednych „rzadko” może oznaczać, że w przeszłości doszło do poważnego konfliktu, który zostawił ślad w pamięci, dla innych - pojawianie się dłuższych przerw między stale powracającymi awanturami. Z tego względu wydaje się uzasadnione - przynajmniej w odniesieniu do niektórych przyczyn

konfliktów - omawianie obu kategorii częstości łącznie. Według tego kryterium powstał swego rodzaju „ranking” przyczyn nieporozumień małżeńskich.

Najczęstszym powodem wszczynania kłótni rodzinnych jest sytuacja finansowa, która jednocześnie stanowi najpoważniejszą przyczynę częstych awantur. Łącznie sprzeczki z tego powodu dotyczą niemal połowę małżeństw (49%), w tym - niemal w co piątym małżeństwie (18%) zdarza się to często. O konfliktach, których podłożem jest sytuacja finansowa, mówi niemal dwie trzecie bezrobotnych (64%, w tym 27% to częste nieporozumienia). Wynika to zapewne z faktu, że awantury z powodu pieniędzy są wyraźnie powiązane, co oczywiste, z kondycją finansową gospodarstw domowych: im wyższe dochody *per capita* i lepsza ocena warunków materialnych własnego gospodarstwa domowego, tym rzadziej sytuacja finansowa jest źródłem rodzinnych konfliktów.

Tabela 2

Czy sytuacja finansowa jest powodem konfliktów między Panem(ią) a Pana(i) współmałżonkiem (współmałżonką)?	Ocena warunków materialnych gospodarstw domowych		
	złe	średnie	dobre
	w procentach		
Tak, często	35	12	8
Tak, rzadko	35	34	21
Nie	30	54	71

Mniej więcej co trzeci respondent (36%) przyznaje, że w jego rodzinie dochodzi do nieporozumień z powodu podziału obowiązków domowych, najczęściej jednak są to przypadki sporadyczne (29%). Płeć nie różnicuje opinii na ten temat: występowanie tego rodzaju konfliktów deklaruje 36% kobiet i 37% mężczyzn.

Wśród różnego rodzaju zjawisk konfliktogennych na trzecim miejscu znalazło się bezrobocie kogoś z rodziny. O nieporozumieniach z tego powodu mówi 28% ogółu badanych, ale ponad połowa bezrobotnych (55%). W niemal co piątej rodzinie (18%) dochodzi do konfliktów z powodu nadużywania alkoholu, tyle samo badanych (18%) wskazuje na warunki mieszkaniowe jako źródło rodzinnych nieporozumień.

Niepokojące, że problemem nadużywania alkoholu najczęściej (31%) dotknięte są rodziny respondentów bardzo młodych, w wieku od 25 do 34 lat (por. aneks). Przedstawiciele tej samej grupy wiekowej znacznie częściej niż inni (33%) popadają w konflikt ze współmałżonkiem z powodu nieodpowiednich warunków mieszkaniowych. Jeśli do tego dodać, że badani w tym wieku częściej niż inni wśród przyczyn konfliktów wymieniają współżycie seksualne, lęk przed niechcianą ciążą (19%) oraz wtrącanie się teściów w ich sprawy (39%), to nasuwa się konstatacja, że młode małżeństwa w Polsce w najważniejszej dla trwałości rodziny fazie rozwoju poddawane są szczególnie trudnej próbie.

Występowanie większości sytuacji konfliktowych powiązane jest z kondycją materialną rodziny: im gorsze warunki bytu, tym częściej dochodzi do nieporozumień z różnych powodów. Wynika z tego, że jeśli nawet brak funduszy w rodzinnej kasie nie jest bezpośrednią przyczyną konfliktów, to sprzyja napiętej atmosferze, w której łatwo jest o wybuch niezadowolenia z innych powodów.

Osobną kategorię sytuacji konfliktowych stanowią trudności związane z wychowaniem dzieci. Dotyczą one przede wszystkim rodzin mających dzieci w wieku szkolnym i młodsze, ale nie tylko. Kłopoty sprawiane przez dzieci stanowią powód do nieporozumień we wszystkich środowiskach i nie wykazują związku z cechami położenia społecznego ankietowanych. Natomiast brak porozumienia co do sposobów wychowania dzieci jest silnie związany z wykształceniem badanych: im lepiej są wykształceni, tym częściej stosowane przez nich metody wychowawcze są przedmiotem sporów małżeńskich. O konfliktach w rodzinie z tego powodu mówi co jedenasty respondent z wykształceniem podstawowym (9%), co szósty (17%) - z wykształceniem zasadniczym zawodowym, co czwarty (26%) z wykształceniem średnim i co trzeci (32%) - z wyższym.

Z porównania przyczyn konfliktów i nieporozumień małżeńskich - odnotowanych w dwu różnych momentach czasowych - w rodzinach wychowujących dzieci w wieku szkolnym i młodsze wynika, że rodzinne obyczaje w tym zakresie mają względnie trwałe charakter. Jednocześnie wyraźne zmiany społecznej rzeczywistości (w tym przypadku wzrost bezrobocia) odciskają piętno na rodzinnej atmosferze.

Tabela 3

Różne bywają przyczyny nieporozumień w małżeństwie. Czy powodem konfliktów między Panem(ia) a Pana(i) współmałżonkiem (współmałżonką) jest (są):	Odpowiedzi twierdzące* rodziców dzieci w wieku szkolnym i młodszych	
	IX 1994** (N=1222)	II 2002 (N=375)
	w procentach	
– sytuacja finansowa	60	53
– podział obowiązków domowych i rodzinnych	40	41
– kłopoty sprawiane przez dzieci	32	31
– brak porozumienia co do sposobów wychowywania dzieci	31	27
– bezrobocie kogoś z rodziny	12	24
– warunki mieszkaniowe	22	20
– wtrącanie się teściów, dziadków w sprawy rodzinne	19	19
– nadużywanie alkoholu przez kogoś z rodziny	20	16
– współżycie seksualne, lęk przed niechcianą ciążą	16	12
– niewierność małżeńska	3	4
*Połączone kategorie odpowiedzi: „tak, często” oraz „tak, rzadko”		
** Badanie CBOS „Moja rodzina”, próba losowo-adresowa dorosłych mieszkańców Polski wychowujących co najmniej jedno dziecko poniżej 19 lat		

Większość przyczyn konfliktów i nieporozumień pozostała bez zmian. O niektórych z nich można powiedzieć, że mają charakter ponadczasowy. Należą do nich nieporozumienia wynikające z niewywiązywania się z obowiązków domowych i rodzinnych, wtrącania się osób trzecich (teściów, dziadków) w sprawy małżeństwa, kłopoty związane z dziećmi, niewierność małżeńska. Inne wskazują na to, że w ciągu ostatnich ośmiu lat warunki życia rodzin wychowujących dzieci nie poprawiły się lub uległy pogorszeniu. Świadczy o tym stabilność deklaracji dotyczących konfliktów rodzinnych, których podłożem są złe warunki mieszkaniowe, lub wzrost nieporozumień z powodu bezrobocia, przyjmującego obecnie nienotowane wcześniej rozmiary. W tegorocznym sondażu bezrobocie kogoś z rodziny było wymieniane jako źródło konfliktów dwukrotnie częściej niż w roku 1994. Zaznaczyły się też, chociaż znacznie słabiej, inne zmiany, ale są one zbyt małe, by pokusić się o ich ocenę.

Opracowała
Macieja FALKOWSKA

A N E K S

Tabela 1. W każdej rodzinie od czasu do czasu zdarzają się nieporozumienia i konflikty.
 A czy w Pana(i) rodzinie zdarzają się sprzeczki, kłótnie, awantury?
 1 - Tak, niemal codziennie; 2 - Tak, raz lub dwa razy w tygodniu; 3 - Tak, parę razy w miesiącu; 4 - Tak, zdarza się, ale bardzo rzadko; 5 - Nie, nigdy to się nie zdarzyło

(%)

	1	2	3	4	5	Liczba osób
Ogółem	2	5	14	50	29	947
Płeć						
Mężczyźni	1	5	13	54	27	453
Kobiety	3	6	16	46	29	494
Wiek						
18-24 lat	4	10	13	52	20	145
25-34	1	9	13	54	23	171
35-44	2	3	19	58	18	182
45-54	2	2	18	51	27	178
55-64	1	6	15	45	33	131
65 lat i więcej	2	2	6	37	54	140
Miejsce zamieszkania						
Wieś	2	5	11	50	33	346
Miasto do 20 tys.	0	5	18	51	25	102
20-100 tys.	2	7	14	59	19	197
101-500 tys.	2	6	13	48	31	180
501 tys. i więcej mieszk.	3	2	26	38	31	122
Wykształcenie						
Podstawowe	3	6	15	42	33	246
Zasadnicze zawodowe	3	4	13	56	25	292
Średnie	1	5	14	52	28	318
Wyższe	0	6	19	47	28	90
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	0	6	19	44	32	53
Prac. umysł. niż. szczebla	0	1	22	52	24	86
Pracownicy fiz.- umysł.	4	9	14	55	19	89
Robotnicy wykwalifikowani	0	6	16	54	23	59
Robotnicy niewykwalifik.	0	9	8	57	25	27
Rolnicy	2	0	8	56	34	48
Pracujący na własny rach.	3	3	23	56	15	48
Bierni zawodowo						
Renciści	1	4	13	50	32	96
Emeryci	1	3	10	41	45	184
Uczniowie i studenci	5	13	13	52	16	71
Bezrobotni	2	4	18	53	22	143
Gospodynie domowe i inni	6	8	7	46	33	40
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	2	4	14	52	28	144
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	0	0	20	61	19	53
sekt. pryw. poza rolnict.	1	9	23	47	20	185
prywatnym gosp. rolnym	3	0	5	60	32	60
Dochody na jedną osobę						
Do 299 zł	2	4	23	52	18	116
300-399	5	6	15	53	20	81
400-599	0	6	11	59	23	165
600-800	1	4	14	40	41	147
Powyżej 800 zł	1	3	13	47	35	155
Ocena własnych war. mater.						
Źle	5	7	20	47	21	289
Średnie	1	3	13	51	32	430
Dobre	0	8	10	53	29	229
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	1	7	6	31	56	66
Raz w tygodniu	1	4	15	49	31	453
1-2 razy w miesiącu	3	7	16	51	23	169
Kilka razy w roku	3	6	12	58	21	176
W ogóle nie uczestniczy	3	3	19	53	21	83
Poglądy polityczne						
Lewica	2	6	14	51	27	309
Centrum	2	4	19	50	25	242
Prawica	0	6	11	53	30	178
Trudno powiedzieć	3	4	12	47	33	215

Tabela 2. Różne bywają przyczyny nieporozumień w małżeństwie. Proszę powiedzieć, czy **sytuacja finansowa** jest powodem konfliktów między Panem(ią) a Pana(i) współmałżonkiem(ą)?

(%)

	Tak, często	Tak, rzadko	Nie	Liczba osób
Ogółem	18	31	51	691
Płeć				
Mężczyźni	19	32	49	334
Kobiety	17	31	52	357
Wiek				
18-24 lat	10	36	54	41
25-34	22	31	47	131
35-44	23	35	41	163
45-54	16	33	51	157
55-64	19	32	50	111
65 lat i więcej	8	18	73	88
Miejsce zamieszkania				
Wieś	17	33	50	265
Miasto do 20 tys.	27	38	35	71
20-100 tys.	13	38	48	141
101-500 tys.	20	25	55	125
501 tys. i więcej mieszk.	18	18	64	89
Wykształcenie				
Podstawowe	23	28	50	172
Zasadnicze zawodowe	17	38	45	233
Średnie	17	28	54	219
Wyższe	12	26	61	67
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	13	23	64	46
Prac. umysł. niż. szczebla	24	20	56	69
Pracownicy fiz.- umysł.	23	34	43	69
Robotnicy wykwalifikowani	19	34	48	51
Robotnicy niewykwalifik.	11	44	46	24
Rolnicy	3	32	65	32
Pracujący na własny rach.	13	33	54	47
Bierni zawodowo				
Renciści	19	47	34	71
Emeryci	14	21	66	137
Uczniowie i studenci	0	33	67	8
Bezrobotni	27	37	36	98
Gospodynie domowe i inni	16	39	45	37
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	18	21	62	121
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	13	39	48	43
sekt. pryw. poza rolnict.	21	34	44	156
prywatnym gosp. rolnym	12	27	61	44
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	31	36	33	98
300-399	31	37	32	68
400-599	21	33	46	129
600-800	10	25	66	111
Powyżej 800 zł	9	20	71	114
Ocena własnych war. mater.				
Złe	35	35	30	205
Średnie	12	34	54	326
Dobre	8	21	71	160
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	14	29	57	43
Raz w tygodniu	19	29	52	324
1-2 razy w miesiącu	18	37	45	123
Kilka razy w roku	18	34	48	138
W ogóle nie uczestniczy	13	26	61	63
Poglądy polityczne				
Lewica	20	28	52	237
Centrum	16	34	50	176
Prawica	12	30	57	125
Trudno powiedzieć	23	35	42	150

Tabela 3. Różne bywają przyczyny nieporozumień w małżeństwie. Proszę powiedzieć, czy **warunki mieszkaniowe** są powodem konfliktów między Panem(ią) a Pana(i) współmałżonkiem(ą)?

(%)

	Tak, często	Tak, rzadko	Nie	Liczba osób
Ogółem	6	12	82	692
Płeć				
Mężczyźni	8	12	80	334
Kobiety	5	12	83	358
Wiek				
18-24 lat	7	21	73	43
25-34	19	14	68	131
35-44	5	12	83	162
45-54	3	11	87	157
55-64	3	11	86	111
65 lat i więcej	1	10	89	88
Miejsce zamieszkania				
Wieś	8	13	79	264
Miasto do 20 tys.	15	19	66	71
20-100 tys.	1	12	87	142
101-500 tys.	4	8	88	125
501 tys. i więcej mieszk.	6	11	83	89
Wykształcenie				
Podstawowe	6	12	82	173
Zasadnicze zawodowe	7	15	79	233
Średnie	5	12	84	219
Wyższe	12	6	83	67
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	4	4	92	46
Prac. umysł. niż. szczebla	17	3	80	69
Pracownicy fiz.- umysł.	9	17	74	69
Robotnicy wykwalifikowani	5	19	76	51
Robotnicy niewykwalifik.	11	3	87	24
Rolnicy	0	12	88	32
Pracujący na własny rach.	4	8	88	47
Bierni zawodowo				
Renciści	1	24	75	71
Emeryci	2	10	88	137
Uczniowie i studenci	0	28	72	9
Bezrobotni	9	16	75	98
Gospodynie domowe i inni	16	4	80	37
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	8	8	84	121
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	0	8	92	43
sekt. pryw. poza rolnict.	11	13	77	156
prywatnym gosp. rolnym	1	11	88	43
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	17	14	69	97
300-399	10	16	75	68
400-599	6	16	79	129
600-800	2	11	88	111
Powyżej 800 zł	4	6	89	114
Ocena własnych war. mater.				
Złe	12	17	71	206
Średnie	4	12	83	326
Dobre	4	6	90	160
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	1	10	89	43
Raz w tygodniu	5	12	84	324
1-2 razy w miesiącu	9	18	73	123
Kilka razy w roku	10	11	80	138
W ogóle nie uczestniczy	6	9	85	64
Poglądy polityczne				
Lewica	9	12	79	238
Centrum	4	13	83	176
Prawica	3	10	87	125
Trudno powiedzieć	8	13	79	150

Tabela 4. Różne bywają przyczyny nieporozumień w małżeństwie. Proszę powiedzieć, czy **bezrobocie kogoś z rodziny** jest powodem konfliktów między Panem(ią) a Pana(i) współmałżonkiem(ą)?

(%)

	Tak, często	Tak, rzadko	Nie	Liczba osób
Ogółem	10	18	72	611
Płeć				
Mężczyźni	9	20	71	290
Kobiety	12	17	71	321
Wiek				
18-24 lat	8	22	71	38
25-34	14	25	61	115
35-44	11	18	71	147
45-54	7	14	79	141
55-64	13	21	66	98
65 lat i więcej	9	11	80	72
Miejsce zamieszkania				
Wieś	11	18	71	233
Miasto do 20 tys.	18	28	54	65
20-100 tys.	9	18	72	125
101-500 tys.	9	14	77	118
501 tys. i więcej mieszk.	7	17	76	70
Wykształcenie				
Podstawowe	16	15	69	151
Zasadnicze zawodowe	10	21	69	216
Średnie	8	18	74	187
Wyższe	5	17	77	57
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	4	2	94	33
Prac. umysł. niż. szczebla	11	16	73	65
Pracownicy fiz.- umysł.	5	11	84	59
Robotnicy wykwalifikowani	7	13	80	44
Robotnicy niewykwalifik.	0	14	86	23
Rolnicy	7	18	75	21
Pracujący na własny rach.	9	7	84	42
Bierni zawodowo				
Renciści	13	25	63	63
Emeryci	10	16	73	118
Uczniowie i studenci	0	11	89	6
Bezrobotni	17	38	45	101
Gospodynie domowe i inni	14	17	69	33
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	7	12	81	106
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	5	3	92	33
sekt. pryw. poza rolnict.	10	14	76	139
prywatnym gosp. rolnym	9	14	78	31
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	17	33	49	95
300-399	20	16	64	65
400-599	10	20	70	112
600-800	3	13	83	98
Powyżej 800 zł	4	9	87	95
Ocena własnych war. mater.				
Złe	19	29	52	197
Średnie	7	16	77	279
Dobre	4	9	88	135
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	7	31	62	34
Raz w tygodniu	14	15	72	290
1-2 razy w miesiącu	8	24	69	107
Kilka razy w roku	8	21	71	126
W ogóle nie uczestniczy	6	14	80	54
Poglądy polityczne				
Lewica	11	16	73	214
Centrum	13	20	67	151
Prawica	4	22	75	106
Trudno powiedzieć	12	18	70	138

Tabela 5. Różne bywają przyczyny nieporozumień w małżeństwie. Proszę powiedzieć, czy **nadużywanie alkoholu przez kogoś z rodziny** jest powodem konfliktów między Panem(łą) a Pana(i) współmałżonkiem(ą)?

(%)

	Tak, często	Tak, rzadko	Nie	Liczba osób
Ogółem	5	13	82	687
Płeć				
Mężczyźni	4	15	81	333
Kobiety	7	10	83	354
Wiek				
18-24 lat	0	9	91	43
25-34	9	22	69	130
35-44	4	11	84	163
45-54	3	10	87	158
55-64	8	12	80	110
65 lat i więcej	4	8	88	83
Miejsce zamieszkania				
Wieś	5	17	78	264
Miasto do 20 tys.	5	17	77	71
20-100 tys.	6	11	83	141
101-500 tys.	5	6	89	120
501 tys. i więcej mieszk.	5	6	89	91
Wykształcenie				
Podstawowe	4	14	82	171
Zasadnicze zawodowe	6	14	80	233
Średnie	6	10	84	216
Wyższe	2	13	85	66
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	0	3	97	46
Prac. umysł. niż. szczebla	9	13	78	70
Pracownicy fiz.- umysł.	7	13	80	68
Robotnicy wykwalifikowani	6	21	72	51
Robotnicy niewykwalifik.	13	14	73	24
Rolnicy	0	21	79	32
Pracujący na własny rach.	2	7	91	46
Bierni zawodowo				
Renciści	8	15	77	69
Emeryci	4	10	86	134
Uczniowie i studenci	0	8	92	9
Bezrobotni	5	13	82	99
Gospodynie domowe i inni	4	13	82	36
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	7	13	81	122
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	1	8	91	43
sekt. pryw. poza rolnict.	7	13	80	155
prywatnym gosp. rolnym	2	16	83	43
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	5	25	70	99
300-399	8	9	83	68
400-599	8	14	81	128
600-800	3	5	92	108
Powyżej 800 zł	4	5	91	112
Ocena własnych war. mater.				
Złe	7	19	74	206
Średnie	5	11	84	325
Dobre	3	8	89	157
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	9	9	82	41
Raz w tygodniu	6	14	81	325
1-2 razy w miesiącu	1	10	89	123
Kilka razy w roku	5	17	79	135
W ogóle nie uczestniczy	9	6	85	63
Poglądy polityczne				
Lewica	3	12	84	237
Centrum	6	10	84	175
Prawica	8	14	78	123
Trudno powiedzieć	5	14	81	150